

TIBOR TÁTYI

MESAČNÍK ŠTÚROVO A JEHO OKOLIE

Dejiny tlače v Štúrove v skratke, okolnosti predchádzajúce vznik časopisu Štúrovo a jeho okolie

8. mája 1921 vyšli prvé noviny v Štúrove, prvé číslo *Juhoslovenských maďarských listov*. Jednotlivé čísla novín vyšli vo vydaní *Viliama Gondosa* a vytlačené boli taktiež v jeho tlačiarenskej dielni. Noviny boli zakázané 27. októbra 1921 na základe župného rozhodnutia, príčina nie je známa, ale hlavnou príčinou mohol byť pravdepodobne vzťah k novému československému režimu, ktorý sa nedá nazvať priateľským. V tom istom roku, teda v decembri 1921 sa však podarilo obnoviť vydávanie novín, ktoré sa vydávali až do roku 1933. Pre záujemcov, ktorých zaujímajú informácie o dejinách tlače v Štúrove, nie je k dispozícii veľa informácií o týchto novinách, ale je veľmi pravdepodobné, že ich výťažky je možné nájsť (za účelom výskumu a pod) vo väčších knižniciach v štáte, napríklad v bratislavskej Univerzitnej knižnici.

Z hľadiska dejín časopisu, ktorý je predmetom našej štúdie, je od vyššie spomenutého tlačového orgánu oveľa dôležitejší a významnejší časopis *Nové Zámky a ich okolie*, v prílohe ktorého od roku 1934 nepretržite vychádzal časopis *Štúrovo a jeho okolie* vo forme týždenníka. Prvým redaktorom bol *Blažej Hegedús*, po ňom prišiel *Imrich Adelsberg* a nakoniec *Alexander Kajári* ako posledný redaktor predvojnového obdobia. Presné údaje sa nám nepodarilo zistiť, ale časopis mohol vychádzať najneskôr do roku 1938, do dátumu prvého viedenského rozhodnutia.

Od tej doby nastúpila vo vydávaní novín v Štúrove dlhá, viac desaťročí trvajúca prestávka. Vieme iba o jednom tlačovom orgáne, o novinách nesúcich názov *Kontakty* vydávaných v slovenskom jazyku, ktoré začali vychádzať ako oficiálne noviny štúrovských papierní zhruba koncom 60. rokov. Pretože to bol oficiálny vestník továrne, nevenoval sa udalostiam mesta a jeho okolia, zabezpečoval iba informovanosť pracujúcich v továrni. Vydávanie tohto časopisu vlastne do dnešných dní nebolo zrušené, profil časopisu sa však nezmenil, naďalej zostáva prevažne slovenským časopisom sprostredkujúcim informácie pre pracovníkov továrne.

Na prvú lastovičku v oblasti vydávania novín bolo treba čakať až do zmeny režimu, presnejšie do roku 1990, kedy zo strany Mestského úradu v Štúrove vyšla iniciatíva na vydávanie časopisu venujúceho sa vyslovene miestnym témam a aktualitám. Toto bol časopis nesúci názov *Anavum*. Nemal však dlhú životnosť, po vydaní niekoľkých výťažkov zanikol. Stalo sa tak pravdepodobne „vďaka“ po prevrate ešte dlho nekonceptným a nevyzretým predstavám a náhlym zastavením finančných zdrojov, ktoré nastalo v tom čase.

Časopis Štúrovo a jeho okolie - redakčná rada, vytýčené ciele, vzhľad časopisu

November 1991 je významným dátumom v dejinách vydávania novín v Štúrove, vtedy totiž vyšlo prvé číslo časopisu *Štúrovo a jeho okolie*. Na rozdiel od jeho predchodcu vydávaného v prílohe časopisu *Nové Zámky a ich okolie* však nevychádzal ako týždenník, ale ako mesačník. Založenie časopisu sa uskutočnilo pod šťastnou hviezdou, pretože tento tlačový orgán odvtedy vychádza nepretržite bez prerušovania. Post šéfredaktora zastáva už od vydania prvého čísla *Juraj Himmler*, ktorý každý mesiac formuje obsah časopisu v spolupráci so štvorčlennou redakčnou radou. Cieľom časopisu je poskytovať informácie o spoločenskom, kultúrnom, interetnickom a regionálnom dianí, opisovanie dejín mesta a jeho okolia a udalostí spojených s jeho minulosťou. Jeho dôležitou úlohou je aj sprostredkovanie informácií z mestských inštitúcií obyvateľom, sú to napríklad rozhodnutia a výzvy mestského úradu, informácie z bytového správcovského podniku, bytového družstva, termálneho kúpaliska Vadas, komunálnych služieb mesta. Podľa slov šéfredaktora na stránkach časopisu poskytujú priestor akejkolvek téme týkajúcej sa mesta a jeho okolia, okrem nežiaducej štvavej propagandy a podobných článkov, ktoré sú však zakázané aj v iných časopisoch.

Prirodzene, prednostne dostávajú priestor témy miestneho charakteru, podľa slov *Juraja Himmlera* podrobne sledovali dve také miestne témy, ktoré súčasne prerástli mestskú a regionálnu úroveň a občas aj štátnu úroveň. Jednou z týchto udalostí bolo miestne referendum, v ktorom obyvatelia hlasovali o obnovení pôvodného oficiálneho slovenského názvu mesta- Parkan. V časopise vtedy dostali rovnako veľký priestor názory pre a proti, redakčná rada sa snažila uvádzať názory zástancov aj odporcov v rovnakej miere. Referendum o názve mesta malo úspešný koniec, aj napriek nízkej účasti (54%) prevažná väčšina zúčastnených (80%) hlasovala za obnovenie pôvodného názvu mesta, hlas ľudu však dodnes nebol vypočítaný.

Druhou dôležitou udalosťou, ktorej v časopise venovali veľký priestor bolo celoštátne vyhlásené a nakoniec zrušené referendum, v ktorom sa malo hlasovať o vstupe Slovenska do NATO a o priamej voľbe prezidenta. Udalosť vtedy vyvolala búrlivé odozvy vo vnútropolitických kruhoch a činnosť „rebelujúcich“ štúrovčanov veľmi podrobne sledovala dokonca medzinárodná tlač. Uverejňovanie postojov a názorov, ktoré boli v rozpore s vedením štátu nieslo so sebou dosť veľké riziko, ale časopis túto ťažkú skúšku vydržal až do konca.

Časopis pôvodne vychádzal na ôsmich stranách, do dnešnej doby sa jeho rozsah rozšíril na dvadsaťštyri strán. Podľa názoru by sa rozsah časopisu ešte mal rozšíriť o niekoľko strán, požiadavka na časopis širšieho rozsahu by tu teda bola, súčasné podmienky však túto možnosť nedovoľujú. Čo sa týka výzoru časopisu, časopis tlačí štúrovská tlačiareň Kovan-Regra v čierno-bielom vydaní. V minulosti vykonávala tlačiarenské práce novozámocká firma AZ Print, z dlhodobého hľadiska sa však bolo výhodnejšie uveriť tlač časopisu miestnej firme. Čo sa týka kvality papiera, v súčasnosti tlačia časopis na novinový papier, predtým používali kvalitnejší 80g papier, všetko však závisí od materiálnych podmienok.

Obsah časopisu, interetnické vzťahy

Časopis od svojho vzniku uverejňuje články odzrkadľujúce zmiešané národnostné zloženie obyvateľstva mesta a jeho okolia v rovnakej miere slovenskom aj maďarskom jazyku. Na rozdiel od podobných časopisov, tento časopis nie je presne rozdelený na slovenskú a maďarskú časť, ale články nasledujú za sebou podľa redakčného poriadku nezávisle od jazyka, v akom boli napísané. Dôsledne dodržiavajú uverejňovanie oznamov mestského úradu a samosprávy v oboch jazykoch a v oboch jazykoch uverejňujú aj článok, ktorý má charakter kroniky- v súhrne informuje o udalostiach v meste a jeho okolí za posledný mesiac.

V poslednom čase vznikla rubrika, ktorú taktiež uverejňujú v oboch jazykoch: referuje a uverejňuje správy týkajúce sa strážcov mostu a strážnice nachádzajúcej sa pri moste a tak oživuje stránky venujúce sa miestnej kultúre a umeniu. Okrem vyššie uvedených a vymenovaných článkov sú všetky ostatné články uverejňované v maďarskom alebo slovenskom jazyku a ich preklad závisí od toho, či je to z hľadiska verejného záujmu potrebné a od toho, či by článok mohol byť zaujímavý aj pre čitateľov toho druhého etnika. Podľa slov šéfredaktora to v praxi vyzerá tak, že všetky články napísané v maďarskom jazyku, ak sa netýkajú nejakej vyslovene špecifickej témy,

prekladajú do slovenského jazyka, alebo aspoň napíšu súhrn článku v slovenskom jazyku. Naopak, v praxi neplatí to isté o článkoch napísaných v slovenskom jazyku, tieto články prekladajú do maďarského jazyka len sporadicky. Má to svoju praktickú príčinu, redakčná rada totiž predpokladá, že väčšina čitateľov zo Štúrova a z jeho okolia rozumie po slovensky, aj keď iba pasívne, ale na úrovni dostatočnej pre čítanie textu s porozumením.

Z toho, čo sme tu napísali vyplýva, že preklady sú určené pre uspokojenie čitateľov, ktorí maďarčinu neovládajú ani na pasívnej úrovni. V praxi to vyzerá väčšinou tak, že uverejnia pôvodný (v maďarčine) článok aj jeho preklad v tom istom čísle časopisu, pre nedostatok priestoru sa však stáva aj to, že, sa im preklad článku podarí uverejniť až v nasledujúcom čísle časopisu. *Juraj Himmler* nás informoval, že pripomienky čitateľov týkajúce sa časopisu, ktoré sú veľmi zriedkavé sa najčastejšie týkajú prekladov článkov. Konkrétne: šéfredaktorovi čitatelia často slovne vyčítajú, že ten či onen maďarský článok nebol preložený do slovenčiny. Naopak, ešte sa nestalo, že by sa niekto sťažoval na to, že slovenský článok nebol preložený do maďarčiny. Časopis potencionálne ponúka čitateľom oboch etníc možnosť spoznať kultúru a jazyk toho druhého a dáva priestor každému, kto má pocit, že má čo povedať respektíve napísať k veciam verejným, k miestnym dejinám a k veciam týkajúcich sa verejného záujmu.

Čo sa redakčnej rady týka, nemôžeme hovoriť o stálych, a už tobôž nie profesionálnych prispievateľoch, ktorí by mali príslušné vzdelanie. V uplynulých rokoch do časopisu prispievali mnohí, ale na trvalo môžu rátať tak s 8- 10 prispievateľmi, ktorý do časopisu pravidelne prispievajú. Prevažná väčšina prispievateľov je Maďarov a prevažná väčšina článkov je maďarských (80%), zvyšných 20% je napísaných v slovenskom jazyku, z čoho vyplýva, že časopis *Štúrovo a jeho okolie* oslovuje predovšetkým maďarských čitateľov. Je síce pravda, ako sme už napísali, že časopis ponúka príležitosť pre pisateľov oboch etníc, túto možnosť však, aspoň doteraz, využívajú prevažne obyvatelia maďarskej národnosti.

Za každý uverejnený článok prislúcha honorár, ktorý si pisatelia môžu väčšinou osobne vyzdvihnúť od pokladníka Mestského kultúrneho strediska, ktorý vykonáva aj pravidelnú mesačnú uzávierku.

Každé jedno číslo časopisu *Štúrovo a jeho okolie* okrem článkov týkajúcich sa verejných záležitostí pravidelne uverejňuje aj oznamy (výzvy), inzeráty a reklamy. Najväčšiu časť oznamov tvoria smútočné oznamy a pozdravy pri príležitosti nejakého jubilea. Ďalšiu časť tvoria oznámenia o tom, že sa konajú letné tábory, remeselné tábory,

folklórne festivaly a podobné podujatia. Prevažná väčšina uverejnených reklám propaguje výrobky, respektíve podniky miestnych podnikateľov. Príjem z poplatku za ich uverejnenie dokáže pokryť jednu tretinu až polovicu celoročných výdavkov na tlač. Pravidelne uverejňujú inzeráty ponúkajúce zamestnanie, vhodných spolupracovníkov takýmto spôsobom hľadajú v prvom rade podniky zo Štúrova, ale aj z Ostrihomu. Časopis propaguje aj miestne kino Danubius, pravidelne raz mesačne uverejňuje jeho program, niekedy vylepšený o väčšinou slovenskú filmovú ponuku.

Vydávanie a distribúcia časopisu

Časopis začala vydávať samospráva mesta, už niekoľko rokov je však jeho vydávateľom Mestské kultúrne stredisko. Ročné náklady na vydávanie časopisu sa pohybujú okolo sumy pol milióna slovenských korún, z ktorých tretinu až polovicu dokážu pokryť z príjmu z poplatkov za uverejňovanie reklám, zvyšnú sumu pokrýva vydavateľ časopisu, čiže Mestské kultúrne stredisko. Mesačný náklad časopisu je 5000 kusov a je úplne zadarmo. *Juraj Himmler* na margo uverejňovania reklám povedal, že v posledných rokoch sa objavilo viac reklamných časopisov zameraných výlučne na reklamu, na dôvažok vo farebnom vydaní, s ktorými musia súťažiť. Je síce pravda, že nevýhodou časopisu je čierno- biele vydanie, ale jeho prednosťou je, že *ho obdrží každá domácnosť* v Štúrove a na dôvažok je *úplne zadarmo*. Časopis nie je možné kúpiť v novinových stánkoch, rozširujú ho iba zamestnanci Slovenskej pošty, ktorý časopis doručujú do 4700-4800 domácností v Štúrove. Mimo mesta časopis nedoručujú, ako by sa na základe výrazu „okolie“ figurujúceho v jeho názve dalo očakávať.

Podľa *Juraja Himmlera* je príčinou tohto stavu neochota alebo neschopnosť samospráv 22 obcí patriacich k štúrovskému okresu prispieť k nákladom potrebných na vydávanie časopisu.

Sú však informácie o tom, že niektoré čísla časopisu sa nejakým spôsobom dostanú aj do okolia Štúrova, veď mnoho obyvateľov Štúrova pochádza z okolitých obcí, ich rodiny tam žijú dodnes a pri relatívne častých návštevách príbuzenstva a rodiny nejaký ten výtlačok Štúrova a jeho okolia „presunie“ od príbuzného žijúceho v meste k príbuznému žijúceho na vidieku.

Priateľské a konkurenčné časopisy, šírenie časopisu prostredníctvom internetu

Jediným priateľským časopisom *Štúrovo a jeho okolie* bol časopis vychádzajúci na opačnej strane Dunaja nesúci názov *Ostrihom a jeho okolie* vychádzajúci v Ostrihome, ktorý mal podobné ciele ako ten štúrovský, bol však odlišný obsahom. Používanie minulého času je opodstatnené, ostrihomský časopis so 100 ročnou tradíciou totiž tento rok zanikol. Označenie časopisu za priateľský časopis znamenalo, že členovia redakčnej rady a obaja šéfredaktori sa pravidelne stretávali a navzájom sa oboznamovali o článkoch prevzatých z toho druhého časopisu. Vyslovene konkurenčný časopis sa, ak nepočítame obdobie niekoľkých mesiacov, neobjavil. Počas niekoľkých mesiacov-dvojtýždenne, vychádzal v súkromnom vydaní časopis s názvom *Šampanské*, ktorý bol vydávaný vo verejnom záujme. Rozširovali ho tiež zdarma, takže na teoretickej úrovni sa podobne ako časopis *Štúrovo a jeho okolie* dostal do každej domácnosti v Štúrove, nesplnil však očakávania vydavateľa, preto bol zrušený.

Čo sa týka šírenia časopisu prostredníctvom internetu, časopis je v dobrej situácii, na oficiálnej webovej stránke mesta www.sturovo.sk je možné si prečítať všetky čísla časopisu *Štúrovo a jeho okolie* vydané v časovom období od októbra roku 2003 až po súčasnosť, čiže marec 2007 a to vo formáte pdf.

Plány do budúcnosti

Podľa šéfredaktora k ich najdôležitejším plánom do budúcnosti patrí zmena výzoru časopisu a rozšírenie jeho obsahu. Zmena výzoru časopisu sa týka hlavne grafiky, farebná úvodná stránka by časopis spravila príťažlivejšiu. Rozšírenie obsahovej stránky časopisu je určite žiaduce, veď ako hovorí šéfredaktor nemajú núdzu o témy a príspevky na uverejnenie. Samozrejme tak, ako to už v dnešnej dobe býva, všetko závisí od finančných prostriedkov.

Juraj Himmler vyjadril tiež názor, že na realizáciu vyššie spomenutých plánov raz určite príde rad, veď len takým spôsobom budú vedieť udržať krok s očakávaniami kladenými na časopis.

Zhrnutie

Časopis *Štúrovo a jeho okolie* slúži už viac ako jedno desaťročie čitateľom pochádzajúcich zo Štúrova a z jeho okolia a čitateľom príslušných k obom etnikám. Časopis poskytuje priestor všetkým článkom, ktoré referujú o udalostiach týkajúcich sa verejných vecí, kultúry, článkom zaoberajúcich sa miestnymi dejinami a pod. bez ohľadu na ich autorov a ich jazykovej príslušnosti. Okrem tejto otvorenosti je ďalšou výhodou časopisu aj to, že je distribuovaný zdarma do každej domácnosti v Štúrove a miestni obyvatelia sa môžu zdarma bez finančného príspevku informovať o najdôležitejších udalostiach, ktoré sa v meste udiali a ktoré sa v najbližšej dobe udejú.

Časopis pozorne sleduje nielen udalosti odohrávajúce sa v meste, ale aj významnejšie udalosti v celom južnom regióne, ktoré sa šíria za hranice regiónu - vid' referendum o názve mesta a o vstupe do NATO a priamych prezidentských voľbách, vždy uverejňujúc názory oboch strán, ktoré boli často v rozpore, v niekoľkých číslach nasledujúcich za sebou.

Časopis v súlade so svojimi zásadami dôsledne dodržiava dvojazyčné uverejňovanie nariadení a oznamov mesta a samosprávy a výzvy a vyhlásenia iných mestských inštitúcií, ktoré súvisia s verejným záujmom. O túto dvojazyčnosť sa snažia aj pri zverejňovaní ostatných článkov. Autori článkov uverejnených v časopise sú v prevažnej väčšine prípadov maďarskej národnosti, časopis *Štúrovo a jeho okolie* takisto oslovuje prevažne čitateľov maďarskej národnosti. Príčinu nízkej účasti slovenských prispievateľov sa doposiaľ nepodarilo zistiť.

Časopis *Štúrovo a jeho okolie* je v šírení časopisu dobre pripravený aj na využitie možností, ktoré ponúkajú výdobytky techniky modernej doby, predovšetkým internet, to potvrdzuje fakt, že jeho vydania je možné si od októbra roku 2003 prečítať na oficiálnej internetovej stránke mesta, čím vlastne prekročili hranice *Štúrova a jeho okolia*.